

Femti år etter

I Norge skapte noen ildsjeler et it-selskap som ingen andre noen gang har overgått i dette landet. Derfor måtte de feire på dagen femti år etter første arbeidsdag.

AHLERT HYSING

— Vi var det andre selskapet i verden som gjorde bruk av en integrert krets, sa Rolf Skår, tidligere administrerende direktør i Norsk Data, til Aftenpostens medarbeider Veslemøy Østrem, på Jubileumskonferansen på Norsk Teknisk Museum.

Selskapet ble stiftet som A/S Norddata – Norsk Data Elektronikk i juli 1967 i spisestuen til moren til Lars Monrad Krohn på Vettakollen. Tilstede var Per Bjørge, Lars Monrad-Krohn, Rolf Skår og deres viktige investor Terje Mikalsen. Han kjente Rolf Skår fra NTH hvor de hadde studert sammen. Mikalsen fikk sin svigerfar rederen Andrew Glastad til å investere 100.000 kroner i Norsk Data Elektronikk.

TRE FØRSTE

Per Bjørge tok seg av konstruksjon av datamaskiner, Rolf Skår sørget for programvare og Lars Monrad-Krohn ble den første administrerende direktør og selger for Norsk Data Elektronikk. Navneskiftet til Norsk Data kom i 1976. Da hadde logoen med bokstavene ND skrevet med punkter vært i bruk i tre år.

Ved å sette sammen forskjellige integrerte kretser skapte Per Bjørge professoren til Nord 1, den første datamaskinen som kom på markedet i 1968.

— Vi hadde laget en glimrende datamaskin som vi tilbød KV, fortsatte Rolf Skår.

KV, det vil si Kongsberg Våpenfabrikk, var ikke interessert, men startet egen produksjon av datamaskiner, SM-3, med samme opphav som Norsk data da de forsto interessen på syttitallet.

For opphavet var jobbingen på Forsvarets Forskningsinstitutt under Norges datamaskinpioner Yngvar Lundh. Der ble det konstruert to datamaskiner. Ekstra inspirasjon og kompetanse ble oppnådd via studier på amerikanske MIT og opphold på Cern, det europeiske atomforsknings-senteret Sveits.

Programvare var nødvendig. Operativsystemet kom fra Sintef, men fikk etter hvert forbedringer.

FØRSTE

Den første datamaskinen for salg ble tilbudt Norcontrol. De hadde ikke helt forstått hva maskinen kunne utføre, men ved hjelp fra Terje Mikalsen gikk Norcontrol til innkjøp av Nord-1 serienummer 2 for å styre antilok-

lisjonssystemet på det norske frakteskipet M/S Taimyr.

Ellers var det NTH og norske forskningsinstitutter som skaffet seg noen av de første Nord-maskinene.

— Vitenskapelige institutter var krevende kunder. Trygve Reenskaug på SI krevde virtuelt minne, sa Lars Monrad-Krohn.

Det medførte at operativsystemet Sintran ble skrevet på nytt for et samlet sett med oppgaver som bestod av sann tids håndtering, tidsdeling mellom mange samtidige brukere, bruk av virtuelt minne og køhåndtering av tynge bearbeidingsoppgaver.

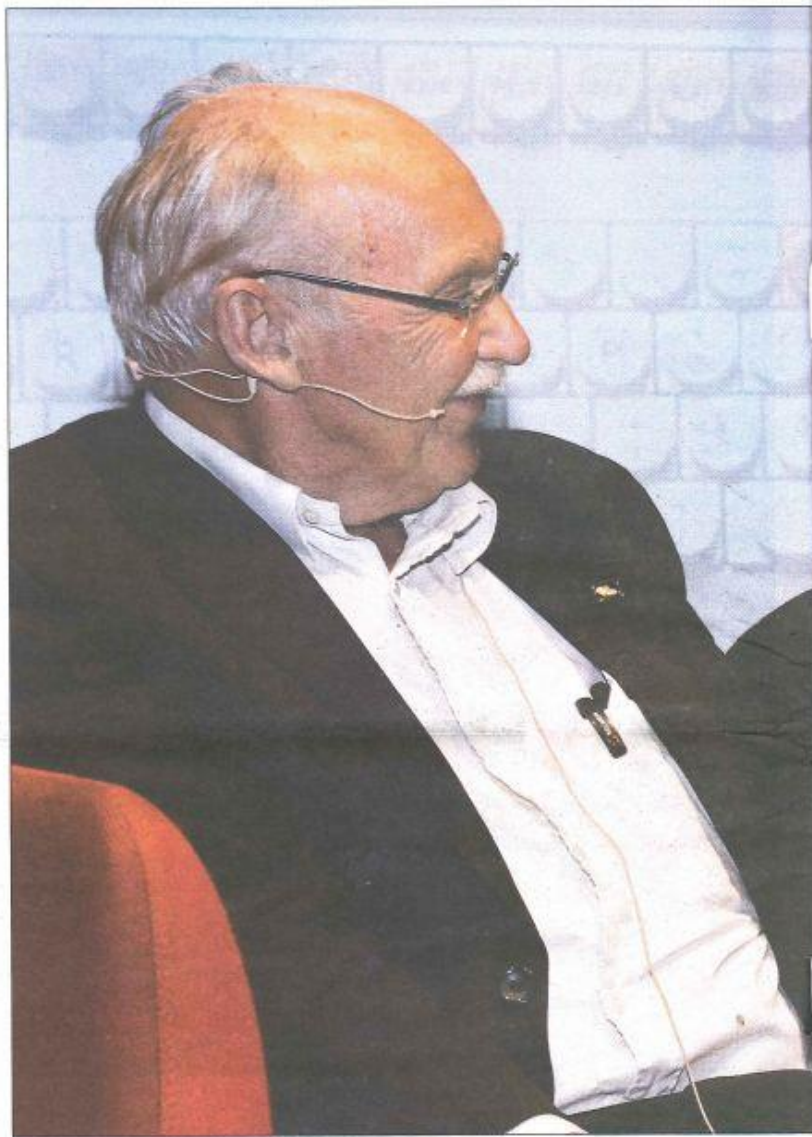
Operativsystemet fikk betegnelsen Sintran III og var når det kom i 1973 og siden med påbygging for virtuelt minne i 1974 verdens mest avanserte driftsmiljø for en datamaskin i klassen for mellomstore datamaskiner, på den tiden betegnet minimaskiner.

Minimaskiner benyttet et 19 tomms kabinet i forskjellige høyder, ofte typisk så store som et kjøleskap.

TO PERSONER

— Det var to personer som virkelig la grunnlaget for Norsk Data. Per Bjørge var helt sentral, mye mer sentral enn de ansatte var klar over. Han konstruerte egenhendig Nord-1 og Nord-5 og sørget for designet til Nord-10. Trygve Matre var den som la grunnlaget for gullalderen fra 73 til 78. Med Sintran III hadde vi et operativsystem som konkurrentene måtte ha tre forskjellige for å konkurrere med. Vi var mange år foran konkurrentene, sa Rolf Skår for fem år siden og ba 45-årsjubiliantene være stille ett minutt for å hedre de to som da begge var døde.

Nord-1 benyttet en 16 bit prosessor tilsvarende Intel 8086 som først kom på markedet i 1978. Norsk Data Elektronikk utviklet deretter en 32 bit prosessor som

LEDET: Rolf Skår ble sjef i 1977. Da het selskapet Norsk Data og hadde startet på sine gyldne år. Veksten var opptil 40 prosent i industri forsvant i løpet av få år, deriblant Digital.

ner for, sa Lars Monrad-Krohn. Cern trengte de minimaskiner for tekniske oppgaver. Valget falt på Digital Equipment Corporations PDP 11.

— På Cern ble de pålagt å se om

de fant Norsk Data Elektronikk som i 1972 inngikk sin første kontrakt og ble mangeårig leverandør til Cern. Den første ordren på 24 datamaskiner skaffet Norsk Data Elektronikk tolv millioner kroner.

Da hadde det norske alternativet danket ut samtlige europeiske alternativer.

SLITT

Frem til 1972 hadde Norsk Data Elektronikk slitt, men hadde klart seg. Kontrolleren Øystein Olsen har mye av æren for at bedriften klarte seg ved å få til utsettelse av betalinger og inndrivning av fordringer.

Samtidig bidro redermiljøet. Terje Mikalsen og Tharald Brøvig sørget for finansiering og satt i styret hvor de utfylte hverandre, Mi-

kalsen som ingeniør, Brøvig som økonom. Over tid sørget familien til Mikalsen for at de eide aksjer for rundt en milliard kroner i Norsk Data da kursen sto på det høyeste.

— Det var en utrolig vilje til å stå på sammen for å skape en bedriftskultur, sa Rolf Skår.

— Vi laget grupper for å få folk til å jobbe sammen. Vi tilbød gymnastikk, frisør og gratis mat, sa Lars Monrad-Krohn.

— Selv penger var det mulig å skaffe på jobben. Du trengte ikke å gå hjem, sier Einar Røstad teknologidirektør i Numascale og tidligere konstruktør av Norsk Datas maskiner.

Numascale er en av de få teknologiselskapene som har røtter fra Norsk Data. Et annet er Software Innovation som Tieto kjøpte. Software Innovation skaffet seg saks-

Nye selskaper må tørre å satse. De må ha en god idé og forstå hvordan den skal anvendes.

Lars Monrad-Krohn, Norsk Data Elektronikk

var grunnlaget for Nord 5 ble solgt til Meteorologisk Institutt i 1971.

— Vi bygget vår første 32 bit prosessor for Meteorologisk Institutt. Den fikk vi fem millioner kro-

net fantes europeiske alternativer, sa Lars Monrad-Krohn.

Det var ikke egentlig for å finne et alternativ, men for å kunne argumentere at det ikke fantes noe. Men

Det norske dataeventyret

FOTO: AHLERT HYSING

På forsommeren 1987 var Norsk Data Oslo Børs sitt nest verdifulle selskap, bare slått av Norsk Hydro. Antall ansatte var 4.400. I 1992 var det bare rester. En hel minimaskinlinje

behandlingsystemet Doculive som ble til Public 360. Systemet var opprinnelig designet av Harald Eide og for en stor del utviklet av Knut-Erik Gudim som begge jobbet i Norsk Data.

SLUTTET

I 1972 besluttet Lars Monrad-Krohn å slutte etter som han sa, å ha gjort grove tabber. Da hadde han tatt flere lederkurs og fått andre interesser. For Lars Monrad-Krohn var visjoner. Han forsto at en ny tid var på gang med mikroprosessorer. Derfor startet han først Mycron og deretter Tiki Data.

I de etterfølgende årene var Per Bjørge den sterke lederen på teknisk side mens økonomisjefen Kolbjørn Johansen overtok som leder frem til Rolf Skår ble sjef i 1977.

Den ene datamaskinen fulgte

etter den andre. Nord-50, etterfølgeren til Nord-5, ble solgt til det meteorologiske senteret i Algerie. Nord-10 tok over for Nord-1.

Siden fulgte Nord-500 som ble omdøpt til ND-500. Deretter ble alle maskinene betegnet ND i tråd med at selskapet skiftet navn til Norsk Data i 1976 med forkortelse ND med tilhørende logo. Etter ND-500 serien fulgte ND-5000 serien som var den siste med Sintran som driftsmiljø.

For sin tid var datamaskinene til Norsk Data ledende i verden.

Derfor måtte Norsk Data satse på løsninger. En av disse var Nortext som ble utviklet for Aktietrykkeriet for å sette aviser. Tre ansatte fra Data Logic, i dag Capgemini, med Lars Petter Skau i spissen, startet utviklingen i 1975 og begynte i

medførte at Per Bjørge sluttet og startet Sim-X.

FLYSIMULATOR

Da Norsk Data i 1977 vant kontrakten for flysimulator for jagerflyet F-16 beviste Norsk Data sin evne og kapasitet.

Samtidig innså Norsk Data at de ikke bare kunne levere tekniske løsninger. Markedet for generelle anvendelser var også spennende. Databasen Sibas ble anskaffet fra Sentral Institutt for industriell forskning.

Tekstbehandling ble utviklet av

« For å investere i et selskap må man forstå ideen og tro på menneskene.

Rolf Skår, Norsk Data

en ansatt som jobbet på Cern og etter anskaffelse av tekstredigeringen fra Kvam Data. Notis ble etter hvert populær og ble mye brukt i det offentlige.

For å skaffe mer kapital til nødvendig utvikling gikk Norsk Data på børs i England i 1981 og i Sve- rige i 1983.

— Børsintroduksjonen i London løste problemet med å skaffe kapital. Vi pleiet de utenlandske aksjonærene, sa Rolf Skår.

Med en vekst på 40 prosent per år på åttitallet ble Norsk Data en av de store vekstkometene. Bonuser til de ansatte ble betalt i aksjer og hardt skattlagt. Det går mange historier om salg av aksjer for å skaffe nye hvitevarer og hvilken pris de da egentlig hadde.

For å opprettholde veksten kjøpte Norsk Data tyske Dietz og tekstbehandlingsselskapet Wordplex i Storbritannia. Men fortrinnsene var ikke gode nok til fortsatt vekst.

PÅ HØYDEN

Aksjen var på høyden forsommeren 1987. Da hadde Norsk Data 4.400 ansatte og var det nest mest verdifulle selskapet på Oslo Børs, bare slått av Norsk Hydro. Den første advarselen kom i begynnelsen av 1987 med en lekkasje til Dagbladet som ledelsen forsøkte å nedtone. Så kom børsrakket 19. oktober samme år. Deretter nyttet det ikke lenger å opprettholde salg av egenutviklede datamaskiner med egenutviklet programvare.

— Det tok Norsk Data bare 18 måneder å dø. I løpet av få år var alle minimaskinleverandørene borte. Kun HP overlevde, fastslo Rolf Skår.

— I en hver suksess ligger ki- men til fiasko. Å ha en hoffmann som kan analysere situasjonen uten å fornærme noen, kan være nyttig, påpekte Lars Monrad-Krohn.

Norsk Data fortsatte å jobbe, men strategien ble uklær for kundene. Omstrukturering, satsing på standarder samtidig som kundene skulle pleies ble forvirrende. Norsk Data ble delt opp i en rekke selskaper som skulle samarbeide, men budskapet nådde ikke frem.

Av selskapene som drev det videre er Dolphin, først med Server, siden med Interconnect solutions og SCL. Noen av fagfolkene gikk videre til Scali og deretter til Numascale som jobber for å oppnå store internasjonale kontrakter innen tungregning.

Da Norsk Data var på høyden med ND-570 oppnådde denne den beste ytelsen av noen maskin sin klasse nærmest på høyde med tungregnemaskiner basert på Linpack-testen ved hjelp av instruksjonssettet Coded Blas.

— Nye selskaper må tørre å satse. De må ha en god idé og forstå hvordan den skal anvendes, påpekte Lars Monrad-Krohn.

— For å investere i et selskap må man forstå ideen og tro på menneskene. For å lykkes må man ha veldig krevende kunder, avsluttet Rolf Skår.